

Kvalitetsvurdering af

Try Museum

2010

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION TIL KULTURARVSSTYRELSENS KVALITETSVURDERING	3
Vurderingsgrundlag.....	3
Opfølgning.....	4
TRY MUSEUM.....	5
Nøgletal for museet.....	5
KULTURARVSSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING.....	6
KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER	7
Museets arbejdsgrundlag.....	7
Forskning.....	8
Indsamling, registrering og bevaring	9
Formidling.....	10
Den faste kulturarv.....	11
Bygninger og udendørsarealer.....	12
Økonomi	13
Ledelse og medarbejdere.....	13
KVALITETSVURDERINGSFORLØBET PÅ TRY MUSEUM.....	14

BILAG 1: FORSKNINGSVURDERING

INTRODUKTION TIL KULTURARVSSTYRELSENS KVALITETSVURDERING

Kvalitetsvurderinger er en del af Kulturarvsstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Kulturarvsstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen.

Gennem de sidste ti år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer sig om udredningen om bevaring af kulturarven fra 2003 (bevaringsplanen), udredning om museernes formidling fra 2006 (formidlingsplanen), forskningsstrategien for Kulturministeriets område fra 2008, Digitalisering af kulturarven fra 2008, Kulturministeriets digitaliseringsstrategi fra 2009, den internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed fra 2010, den nationale undersøgelse af museernes brugere i 2010 og endelig Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse af selv-vejende kulturinstitutioner fra 2011.

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Kulturarvsstyrelsens hjemmeside:

www.kulturarv.dk/museer/museumsdrift/kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurderingen indeholder Kulturarvsstyrelsens anbefalinger til museet samt en beskrivelse af de forhold, der danner baggrund for anbefalingerne. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Kulturarvsstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Kulturarvsstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, regnskab, årsberetning og arbejdsplan samt museets indberetning til Kulturarvsstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". Desuden indgår kvalitetsvurderingsmødet på museet med deltagelse fra museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune.

Museets forskning vurderes på baggrund af en faglig evaluering foretaget af det relevante faglige råd under Kulturarvsstyrelsen.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Kulturarvsstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed ud fra fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Kulturarvsstyrelsens vurdering og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Kulturarvsstyrelsens anbefalinger. Kulturarvsstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Museet skal 12 måneder efter godkendelse af opfølgningsplanen skriftligt dokumentere opfølgningen. Kvalitetsvurderingen vil blive afsluttet på et møde med Kulturarvsstyrelsen.

TRY MUSEUM

Try Museum er et statsanerkendt, kulturhistorisk museum.

Ansvarsområdet er nyere tids kulturhistorie i Brønderslev Kommune. Museet beskæftiger sig ifølge vedtægterne særligt med mølleri med Dorf Mølle og Østermølle som udgangspunkt, jagt og skovbrug i Vendsyssel, kvinder og mænds husflid samt bebyggelsesformer, særligt bebyggelsesformen stationsbyen.

Museet ejer i alt knap 20 separate bygninger fordelt på tre bemandede besøgsadresser i Try, Dorf og Aså.

Museet ejes af Museumsforeningen for Brønderslev Kommune, som også driver lokalhistoriske arkiver i Agersted, Aså, Dronninglund, Brønderslev, Flauenskjold, Hjallerup, Klokkeholm og Thorup. Arkivet i Try omtales i museets vedtægter som en integreret del af museet.

Da Kulturarvsstyrelsens kvalitetsvurderinger alene vedrører den del af museets virksomhed, der er omfattet af museumsloven, er arkiverne ikke medtaget i kvalitetsvurderingen.

Aktuelt er museet og kommunen – med ekstern hjælp fra et konsulentfirma og med tilskud fra Kulturarvsstyrelsen – ved at undersøge museets udviklingsmuligheder. I den forbindelse afsøges muligheder og perspektiver for, at Try Museum indgår i et tættere organisatorisk samarbejde med enten Vendsyssel Historiske Museum, Nordjyllands Kystmuseum eller Nordjyllands Historiske Museum.

Brønderslev Kommune er museets hovedtilskudsyder.

Nøgletal for museet

Museets besøgstal viser en pæn stigning over de seneste 5 år fra ca. 12.500 i 2006 til 15.488 i 2010. Fremgangen kan primært henføres til Try.

Det samlede kommunale driftstilskud til museet i 2009 var på 962.285 kr. Det statslige tilskud i 2009 udgjorde 1.003.971 kr. inkl. det tidligere amtslige tilskud. Museets samlede omsætning var cirka 2,6 mio. kr. i 2009.

Museets samling omfatter 26.000 inventarnumre, hvoraf ca. 30 % medio 2010 var indberettet til det centrale register, Museernes Samlinger.

Museet har 3 fastansatte årsværk, heraf 2 videnskabelige årsværk.

Museumsforeningen har godt 600 medlemmer, der for en stor dels vedkommende deltager som aktører i museets levendegørelser og øvrige arrangementer (Skovens Dag, Mølledag, Bagedag mv.).

KULTURARVSSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING

Museet besidder en høj grad af lokalhistorisk viden, det har en stærk lokal fokus og stor lokal, folkelig opbakning. Det er et museum med en tematisk set meget bred og omfattende samling, som delvist mangler forskningsmæssig perspektivering og begrundelse. Museet drives af et meget lille fastansat personale og på et særdeles spinkelt økonomisk grundlag.

Det er Kulturarvsstyrelsens samlede vurdering, at Try Museums opgavevaretagelse ikke er helt tilfredsstillende. Det er især inden for hovedopgaverne forskning, indsamling, bevaring og formidling, at Try Museum vurderes at stå svagt.

I det følgende uddybes Kulturarvsstyrelsens synspunkter på museets opgaveløsning.

KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER

Museets arbejdsgrundlag

Med sin beliggenhed i Brønderslev Kommune og med den særlige erhvervs kultur, som har præget egnen, forekommer Try Museums ansvarsområde og særlige emnemæssige profil at være relevant defineret i vedtægternes § 2. Men der er grund til at fremhæve en række forhold:

De emner, museet fokuserer på, er meget traditionelle museale temaer. Dertil kommer, at flere af museets emner – mølleri, jagt og skovbrug, stationsbyen – har en generel karakter, som også behandles af andre statsanerkendte museer.

Museets vedtægter er sammenfaldende med vedtægterne for ”Museumsforeningen for Brønderslev Kommune”. Det fremgår, at museumsforeningen driver en række lokalhistoriske arkiver. Et af arkiverne, Try Arkiv, omtales i modsætning til de øvrige som en integreret del af museet. På den baggrund forekommer det uklart, hvilken relation der er mellem det statsanerkendte museum og de lokalhistoriske arkiver, som ikke er omfattet af museumsloven.

Brønderslev Kommune og de berørte museer er i dialog om muligheden for en fusion mellem Try Museum og det ikke-statsanerkendte Vildmosemuseum i Brønderslev. I den forbindelse skal Kulturarvsstyrelsen gøre opmærksom på, at det – såfremt parterne opnår enighed om fusion – vil påhvile Try Museum, at de sammenlagte samlinger opfylder museumslovens krav. Det gælder ikke kun krav om faglig, indholdsmæssig kvalitet og tekniske forhold omkring registrering og opbevaring. Det omfatter også krav om, at det nye emneområde prioriteres på lige fod med museets øvrige forskning.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- At museets ansvarsområde er præget af meget traditionelle emner, som kun delvist dokumenterer de seneste 50 års udvikling inden for museets geografiske ansvarsområde.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museets vedtægter ikke entydigt vedrører museet, men også omfatter lokalhistoriske arkiver, som ikke er omfattet af museumsloven.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet udarbejder vedtægter, der entydigt gælder for museet og ikke for de selvstændige lokalarkiver, der ikke er omfattet af museumsloven.
- At museet i forbindelse med nye vedtægter formulerer en mission og en vision for museet, der nedtoner traditionelle museale emner og tager højde for egnens nyere kulturhistoriske og økonomiske udvikling.
- At museet ved en eventuel sammenlægning med Vildmosemuseet kun optager fagligt relevante og veldokumenterede genstande i sin samling.

Forskning

Forskning er en af de statsanerkendte museers kerneopgaver. Det er på baggrund af museets forskning, at det er i stand til at levere interessant formidling og formulere målrettede indsamlingsplaner og dermed gennem aktiv indsamling sikre sig, at det (kun) er de relevante genstande, der indgår i museets samling.

Til brug for den eksterne forskningsvurdering sendte museet oprindeligt en 6 sider lang publikations- og forfatterliste, der opregner mere end 50 publikationer og artikler med et samlet sidetal på mere end 700. Ud fra en umiddelbar vurdering af, at de fleste publikationer havde karakter af formidling og ikke forskning, udbad styrelsen sig en revideret liste. På den baggrund har museet fremsendt en revideret liste omfattende 5 publikationer, som har været underkastet ekstern forskningsevaluering.

Den eksterne evaluering viser, at museet udfører forskning og at forskningen omhandler lokale temaer inden for museets ansvarsområde. Men evalueringen viser også, at der savnes mere udførlige begrundelser for relevansen af de valgte undersøgelsesfelter og at læseren mangler at blive ført ind i artiklernes generelle problemstillinger med et forord eller en mere overordnet indledning. Endelig konkluderer evalueringen, at museets forskning i perioden er begrænset (jf. bilag 1).

Museets leder har i et vist omfang eksterne samarbejdspartnere inden for forskning. Museet deltager således i det internordiske forsknings- og formidlingsprojekt "Brød i Norden" og i det såkaldte IKON-projekt, der omfatter 10 andre museer i Nordjylland og sigter på at udvikle museernes faglige og oplevelsmæssige potentiale.

Det noteres, at museets regnskab i 2009 udviser 0 kr. på konto "Forskning".

Det er ikke tilfredsstillende:

- At det i evalueringen af museets forskningspublikationer siges, at der savnes udførlige begrundelser for relevansen af de valgte undersøgelsesfelter.
- At museet kun i ringe grad lægger forskning til grund for sin indsamling og formidling.
- At museet har en økonomi, som kun i begrænset omfang gør det muligt for museet at løfte sin forskningsforpligtelse.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet prioriterer forskningen højere.
- At museet udarbejder en forskningsstrategi for museets samlede ansvarsområde. Strategien skal omfatte en plan for, hvorledes museet vil afsætte de nødvendige ressourcer til varetagelse af forskning, samt hvorledes museet vil indgå i relevante faglige miljøer og samarbejder med andre museer og/eller universiteter om forskningsvaretagelsen.

Indsamling, registrering og bevaring

Try Museum har en særdeles omfattende samling. Museet har gennem mange år indsamlet meget bredt ud fra et ønske om at kunne formidle alle sider af den lokale historie. Der er således store dele af samlingen, der falder uden for ansvarsområdet. Det gælder stenalderensamlingen og det gælder flere af de værksteder og interiører, som ikke kan siges at være specielt egnetypiske og som i forvejen er rigt repræsenteret på andre museer.

Museet har ingen skriftligt formuleret indsamlingsplan. I 2009 blev samlingen forøget med 200 genstande, hvoraf 70% indkom gennem passiv indsamling.

Museets samling er gennemregistreret, og det er indtrykket, at museet er godt på vej i omlægning fra analog til digital registrering. Der er god fremdrift i den lovpligtige indberetning af genstande til centralregisteret, Museernes Samlinger. Kulturarvsstyrelsen har accepteret, at museet først afslutter sin indberetning i 2012.

Det bemærkes, at museets registratorer ikke er uddannet til opgaven og at museet ikke medtager begrundelse for accession i registreringen af de indkomne genstande.

Bevaringscenter Nordjylland rapporterer, at hovedparten af udstillingerne og magasinlokalerne er klimastyrede. Men det siges videre, at nogle magasinlokaler er uegnede til opbevaring af museumsgenstande. Mange af magasinerne er overfyldte, hvilket gør det umuligt at opnå en tilfredsstillende rengøringsstandard.

Konserveringscenterets rapport understøtter Kulturarvsstyrelsens indtryk af, at museets bevaringsforhold ikke er optimale.

Det er meget tilfredsstillende:

- At museets samling er gennemregistreret og i vid udstrækning digitaliseret.
- At museet følger sin plan for indberetning til centralregisteret, Museernes Samlinger.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museet ikke har en målrettet plan for indsamling med udgangspunkt i museets forskning.
- At dele af samlingen falder uden for museets ansvarsområde.
- At museets registratorer ikke har gennemgået kursus i registrering.
- At 70% af museets tilgang af nye genstande baserer sig på passiv indsamling og dermed ikke er forskningsbaseret.
- At museet har mange spredte magasiner, hvoraf nogle er overfyldte og uegnede til opbevaring af museumsgenstande.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet udarbejder en indsamlingsplan, der er knyttet til museets forsknings- og formidlingsstrategier. Indsamlingsplanen skal fokusere på de særlige forhold, der kan bidrage til på landsplan at perspektivere emnerne.
- At museet sikrer den nødvendige kompetenceudvikling af registratorerne.
- At museet gennemgår samlingerne med henblik på udskillelse af genstande med mangelfuld proveniens og genstande, der er perifere i forhold til ansvarsområdet.
- At museet med udgangspunkt i konserveringsrapporten udarbejder en prioriteret bevaringsplan for såvel den præventive som den udbedrende indsats.
- At museet arbejder på at indgå i magasinførelsesskab med de øvrige nordjyske museer.

Formidling

Med det enestående mølleanlæg i Dorf har museet optimale ydre rammer for at beskæftige sig med temaerne mølleri samt jagt og skovbrug. Museet har udgivet en 24 sideres guide til anlægget, men museet er selv opmærksomt på, at der stadig er plads til udvikling af skiltning, vejledende foldere og anden formidling af stedets historie og funktion.

Museet i Try har fokus på landarbejderens og gårdmandens boligindretning formidlet gennem smedjens, urmagerhusets og Lille Knudsgårds interiører. Bortset fra en lille folder, som udleveres sammen med billetten, tilbydes den besøgende kun få oplysninger om tingene og om, hvorfor de er interessante. Museet oplyser, at en guide på 27 sider aktuelt er under revision.

Museet benytter sig i sin formidling af ”levendegørelser” og særlige aktivitetsdage, hvor værksteder mv. på forud annoncerede tidspunkter bemannes af et stort antal frivillige, og de gamle håndværk demonstreres. Samtidig har museet en stor skriftlig formidling, der bl.a. omfatter turbeskrivelser i egnens kulturmiljøer. Museet har et fast formidlingssamarbejde om den årlige høstdag med den lokale turistforening, Try Efterskole og firmaet Basistryk.

Henvendt til skoler har museet fire emnekasser og tilbud om introduktion og rundvisning i udstillingerne. Desuden arrangerer museet ”historisk værksted”, hvor eleverne kan afprøve gamle arbejdsprocesser, f.eks. kværne mel og bage. Relationen til undervisningssektoren befordres bl.a. gennem et fast netværk af kontaktlærere på kommunens skoler samt via møder med Center for Museumsundervisning i Region Midt/Nord.

I 2009 viste museet tre særudstillinger, publicerede 15 formidlingspublikationer og gennemførte 35 omvisninger. 10 skoleklasser modtog museets undervisningstilbud.

Museet har engageret sig i udviklingen af en samlet markedsføringsplan for museerne i Brønderslev Kommune.

Museets nye hjemmeside giver basale oplysninger om museets forskellige afdelinger. Siden er udviklet af et professionelt firma. Den har karakter af oplysende folder på nettet og rummer ikke særlige tilbud til børn eller interaktiv brugerinddragelse. Museet håber via samarbejdet i IKON-projektet at kunne udbygge sin it-formidling og derved opnå en bredere fordeling af sit publikum.

Det er meget tilfredsstillende:

- At museet benytter flere formidlingsformer - herunder i så vidt omfang formidler gennem ”levendegørelse” og inddragelse af lokalbefolkningen.
- At de ydre rammer i Dorf er velegnede til formidling af væsentlige aspekter af museets ansvarsområde.
- At museet formår at udgive et stort antal formidlingspublikationer.

Det er tilfredsstillende:

- At museet har en ny hjemmeside, der er overskuelig og linker til museets registrerede genstande i Museernes Samlinger. Men siden udnytter ikke internettets nye muligheder for interaktion med brugerne.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- At museet i sine udstillinger forsøger at dække væsentligt flere temaer, end det er forpligtet til ifølge sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Især de mange butik- og værkstedsinteriører, som kendes fra mange andre museer, står perifert i forhold til ansvarsområdet.
- At emneområde ”bebyggelsesformer, særligt stationsbyen” ikke perspektiveres i forhold til egnens økologi og topografi, men blot præsenteres gennem bolig-, værksteds- og butikinteriører, der ikke adskiller sig fra andre museers tilsvarende udstillinger.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet udarbejder en formidlingsstrategi for museets ansvarsområde. Strategien skal præcisere og begrunde de temaer, som museet i fremtiden især vil formidle i sine udstillinger, gennem aktivitetsdage, på skrift og via digitale medier.
- At museet i sin formidling perspektiverer bygningerne og interiørene ved at sætte dem ind i en større kulturhistorisk sammenhæng. Museets brugere bør i højere grad tilbydes svar på spørgsmål om, hvorvidt bygningerne og interiørene er typiske for egnen og tiden – og hvori det interessante og typiske består.

Den faste kulturarv

Museet oplyser at have gennemset 200 byggesager det seneste år og i få tilfælde fundet anledning til kommentarer.

Museet har bidraget til beskrivelse af kommunens kulturmiljøer og i den forbindelse formidlet sin viden gennem en række indbydende publikationer.

Arbejdet med lokal- og kommuneplan samt anden fysisk planlægning har museet ikke deltaget i, men museet har tidligere været aktivt i et udvalg til præmiering af godt byggeri i kommunen.

Det er meget tilfredsstillende:

- At museet gennemser byggesager og i enkelte tilfælde bidrager med kommentarer.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museet ikke er inddraget i arbejdet med lokal- og kommuneplan samt anden fysisk planlægning.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet og Brønderslev Kommune indleder en dialog med udgangspunkt i museumslovens kapitel 8 om, hvordan museets kulturhistoriske ekspertise kan inddrages på et tidligt stadie i udarbejdelsen af lokal- og kommuneplan samt anden fysisk planlægning.

Bygninger og udendørsarealer

I sammenligning med andre museer ejer Try Museum et meget stort antal bygninger fordelt på tre adskilte besøgsadresser. Der forhandles aktuelt om, at også ejerskabet til Dorf Vindmølle skal overgå til museet. Museet har ingen udgifter til prioritetsrenter og afdrag, men til gengæld noteres der i regnskab 2009 en udgift på godt 485.000 kr. på konto ”Lokaler – ejendomme og friarealer”.

Flere af bygningerne er fredede. Enkelte bygninger har automatisk tyverialarm. Ingen bygninger er sikret med brandmeldesystem med automatisk signaloverførsel til alarmcentral.

Museets udgifter til ”Lokaler – ejendomme, friarealer” beløber sig til knap 20% af museets samlede omsætning. Det er en stor udgift i forhold til, at forvaltning af bygninger ikke er blandt et statsanerkendt museums kompetencer og hovedopgaver.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museet står som ejer af så mange bygninger. Det er ikke et statsanerkendt museums primære opgave at eje og drive fredede bygninger.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet indleder en dialog med kommunen med henblik på, at museet bliver lettet for ejerforhold til og vedligeholdelse af de mange bygninger og udendørsarealer. I den anledning bør de vigtigste bygninger forsynes med automatisk brandmeldesystem.

Økonomi

Try Museum havde en omsætning på 2,6 mio. kr. i 2009 og et fastansat personale på tre personer. Dermed hører Try Museum til blandt landets mindste statsanerkendte museer.

En mulighed for at styrke museets driftsgrundlag kan være sammenlægning med tilgrænsende statsanerkendte museer. Kulturarvsstyrelsen følger i den forbindelse med interesse den igangværende analyse af et tættere organisatorisk samarbejde/sammenlægning med et eller flere statsanerkendte nabomuseer. I den sammenhæng skal Kulturarvsstyrelsen minde om, at en optagelse af Vildmosemuseet i Try Museum vil belaste Try Museum ikke kun med fagligt, men også med økonomisk ansvar for løsning af de opgaver, der knytter sig til de 5 museale søjler: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling.

Museet har modtaget tilskud fra museumslovens udviklingsmidler og puljen til ”Elektronisk registrering af samlinger”, men opmærksomheden henledes generelt på de øvrige puljer til bevaring, samlingsgennemgang, forskning og formidling.

Det er ikke tilfredsstillende:

- At museet har så svag en økonomi, at museets opgaveløsning på flere punkter må karakteriseres som ”ikke tilfredsstillende”.

Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen:

- At museet styrker sit økonomiske driftsgrundlag. Dette kan ske i form af øget tilskud fra hovedtilskudsyder eller gennem fusion med et eller flere andre statsanerkendte museer.

Ledelse og medarbejdere

Museets bestyrelse er sammensat af 5 mænd og 3 kvinder. Ingen af dem er udpeget på baggrund af særlige professionelle kompetencer.

Museet rådede i 2009 i alt over 5,5 årsværk, heraf var 2 videnskabelige medarbejdere.

Kulturministeriet har i december 2010 udsendt ”Anbefalinger for god ledelse af selvejende kulturinstitutioner”. Baggrunden for anbefalingerne er stigende krav til ledelsen af kulturinstitutionerne.

Anbefalingerne skal styrke bestyrelser og direktioner i forhold til at løfte de ledelsesmæssige opgaver og det ansvar, loven og bekendtgørelsen pålægger dem, og understøtte, at tilskudsmodtagere løser offentligt finansierede opgaver professionelt, kompetent og effektivt.

Kulturministeriets mål med anbefalingerne er, at kulturinstitutionernes ledelse sætter sig ind i anbefalingerne, og tager dem i anvendelse med de nødvendige tilpasninger til institutionens forhold. Derfor anbefaler Kulturarvsstyrelsen, at bestyrelsen for Try Museum følger disse anbefalinger.

KVALITETSVURDERINGSFORLØBET PÅ TRY MUSEUM

Kvalitetsvurderingsbesøget på Try Museum fandt sted den 19. oktober 2010. Tilstede var:

fra museet:

Birgit Sørensen, formand

Lars Nielsen, næstformand

Mogens Gregersen, sekretær

Jane Nielsen, kasserer

Anna Kathrine Nielsen, museumsleder, museumsinspektør

fra Brønderslev Kommune:

Margit Chemnitz, byrådsmedlem (V)

Else Simonsen (afdelingsleder)

fra Kulturarvsstyrelsen:

Ida Brændholt Lundgaard, museumskonsulent

Eske Wohlfahrt, museumskonsulent

I forbindelse med mødet blev museets afdelinger i Try og Dorf med tilhørende bygninger, udstillingslokaler, magasiner etc. besøgt. Dagen indledtes med besøg på Vildmosemuseet i Brønderslev.

Redaktion af nærværende rapport afsluttet 3. maj 2011.

BILAG 1: FORSKNINGSVURDERING

Forskningsvurdering vedr. Try Museum

December 2010

Vurderingen er foretaget af Ea S. Matzon og Michael F. Wagner, Kulturarvsstyrelsens Råd for Nyere Tids Kulturhistorie, på grundlag af de i afsnit 1 nævnte titler angående nyere tids kulturhistorie, fremsendt til Kulturarvsstyrelsen.

Indhold

1. Publikationer
2. Forfattere
3. Beskrivelse af publikationerne
4. Sammenfatning

Publikationer

2005

1. Nielsen, Anna Kathrine og Ernst Hemming Nielsen: *Dronninglund kirke. Fra Hundslund til Dronninglund*. Del 1 side 6 – 55 og Del 2 side 63 – 69. Menighedsrådet. ISBN 87-89109-79-1

2007

2. Nielsen, Trine: Skoven i renæssancen side 191 - 99 I: Nielsen, Henning Gjøde (red): *Fra reformation til enevælde. Renæssancen i Nordjylland 1536 – 1660*. Nordjyske Museers Østkystnetværk 2007. ISBN 978-87-992206-01
3. Nielsen, Anna Kathrine: *Sømosen og dens beboere. Cirkusfamilierne på Jyske Ås*. Side 146 – 156. ISSN 0105-2608

2010

4. Nielsen, Anna Kathrine: IKON-projektet *Livet omkring herregårdene – Dronningelund Slot I: Nyt for Museumsforeningen for Dronninglund kommune nr. 27* marts 2010.
5. Christensen, Mary og Trine Nielsen: *Dronninggård – herregården, der forsvandt*. Utrykt manuskript forventes udgivet december 2010.

Forfattere

Af ovennævnte forfattere er Anna Kathrine Nielsen ansat som museumsinspektør ved Try Museum. Det er ikke umiddelbart klart hvilken tilknytning Trine Nielsen og Mary Christensen har til Try Museum.

Beskrivelse af publikationerne

1. Nielsen, Anna Kathrine og Ernst Hemming Nielsen: *Dronninglund kirke. Fra Hundslund til Dronninglund*. Bogen er skrevet i samarbejde med Ernst Hemming Larsen, som er sognepræst i Dronninglund og ikke tilknyttet Try Museum. Han er angiveligt ansvarlig for to kapitler om sognet og kirkebygningens historie (s. 55-63), som derfor lades ude af betragtning i det følgende. Bogen skildrer udviklingen af Hundslund kloster (første gang omtalt i kilderne i 1264), som efter reformationen tilfaldt krongodset. Da der var tale om et nonnekloster, sikrede Chr. 3. beboerne fortsat ophold på godset, mens en række ombygninger og forbedringer på godset i perioden med kongelige lensmænd 1536-1581 ledte frem til Anders Johansen Lindenovs (1581-1596) gennemgribende bygningsændringer, som gjorde klosteret til et herremandsæde. Herefter følger en række kapitler med beskrivelser af alle de forskellige ejere af klosteret, som i større eller mindre grad satte deres præg på stedet og på omegnen. Nævnes skal dronning Charlotte Amalie som ejede Hundslund kloster fra 1690-1714 og omdøbte det til Dronninglund slot. Af senere ejere kan nævnes Adam Gottlob greve Moltke som ejede Dronninglund, Dronninggård og Hals Ladegård fra 1754-1772 og den tidligere sørøver og britisk

søofficer William Halling (1776-1796), som indførte en række forbedringer af landbrugsdriften. Resten af bogen handler om Dronninglund kirke, som er en del af slottet. Her beskrives kirkens kalkmalerier, kirkeinventaret og de tilknyttede kirkegårde.

Bogen rummer ikke nogen eksplicite referencer, men af litteraturlisten fremgår det, at fremstillingen er baseret på sekundær litteratur og på Try museums arkiv. Det vil derfor være rimeligt at karakterisere bogen som forskningsformidling frem for som egentlig forskning. Med dette forbehold ligger bogen dog klart indenfor det, der må betragtes som museets centrale kompetenceområde.

2. Nielsen, Trine: Skoven i renæssancen side 191 - 99 I: Nielsen, Henning Gjøde (red): *Fra reformation til enevælde. Renæssancen i Nordjylland 1536 - 1660.*

Artiklen indgår i en antologi, som præsenterer en del af et større forskningssamarbejde om renæssancen mellem Aalborg Universitet og en række historiske museer og arkiver i Nordjylland. Den beskæftiger sig med udviklingen/afviklingen af skovbruget med særligt fokus på aktiviteterne omkring Dronninglund slot, Voergård og Sæbygård som alle kommer under kraftig ombygning i løbet af renæssancen, hvilket sammen med øvrige godssammenlægninger i perioden er med til at sætte skovene under kraftigt pres. Andre økonomiske faktorer som presser og udpiner skoven bortset fra olden, altså bøndernes løsdrift af grise og kreaturer i skoven, er saltsydning og glashyttedrift, som kræver megen tilførsel af energi i form af brænde og trækul. Af eksterne trusler mod skoven fremhæves især konsekvenserne af de verserende krigshandlinger igennem perioden, hvor skiftevist fjendtlige og allierede militære styrker tropper op og lægger beslag på store mængder af tømmer og brændsel. Konsekvensen af det samlede pres på skovens ressourcer var en udpining og forarmning af skoven, der førte til udbredt sandflugt og udbredelse af lyngheden i Vendsyssel. Til trods for mange forgæves modforanstaltninger skabte det en katastrofal økologisk udvikling som først blev vendt med fredskovforordningen af 1805. Artiklen præsenterer således en række spændende aspekter af relationen kultur-natur, som godt kunne fortjene en mere grundig og omfattende behandling, end der her er levnet plads til.

3. Nielsen, Anna Kathrine: Sømmosen og dens beboere. Cirkusfamilierne på Jyske Ås. *Vendsyssel nu & da*. Nr. 25, 2006-2007, s. 146-155.

Artiklen rummer en beskrivelse af tre holstenske familier, som sammen med to andre angiveligt sigøjner/tater familier bosatte sig i Dronninglund Storskov i midten af 1800-tallet. Familierne skilte sig især ud ved deres handelstalenter og artistiske færdigheder som lagde grunden til en række cirkus, hvoraf de fineste er blevet landskendte i løbet af det 20. Århundrede (Benneweis og Miehe). Artiklen bygger på undersøgelser af bygningsrester i skoven som kombineres med ældre lokalhistoriske beretninger om familiernes gøren og laden. Det giver et interessant indblik i samtidens syn på dette fremmedelement i lokalsamfundet, som tilsyneladende ikke bare tolereres på egnen men ligefrem værdsættes på grund af deres mange artistiske talenter og hæderlige og ærlige væremåde i handel og vandel. Artiklen er interessant og relevant for museets arbejdsområde, men den bidrager dog ikke med egentlige nye slægthistoriske undersøgelser af familiernes ophav eller kulturhistoriske undersøgelser af deres udbredte virksomhed for den sags skyld.

4. Nielsen, Anna Kathrine: IKON-projektet *Livet omkring herregårdene – Dronningelund Slot* er et bidrag til museets deltagelse i et nordisk EU-projekt IKON, hvor museet deltager i projektet: Borgar, slott och herresäten. Artiklen er en gennemgang af Dronningelund slot og tilhørende gårdes tilstand og ejerforhold fra 1500 årene og frem. Artiklen baserer sig på ældre kortmateriale og andet arkivalisk materiale som kirkebøger, jordebøger, Sæby branddistrikts visitationsprotokol samt oplysninger fra navngivne personer.

I de afsnit hvor der citeres fra beretninger fra informanter får læseren lidt mere indtryk af Livet omkring herregården. Artiklen i øvrigt fremstår som en opremsning af skiftende ejere og deres ægtefæller, den enkelte gårds hartkorn og pris samt husdyrhold, evt. brande, nye installationer m.v.

Artiklen har relevans i forhold til museets indsatsområde omkring Dronninggårds historie. Den fremstår som reflekteret dataindsamling. Artiklen er forsynet med noter og litteratur og kildehenvisninger.

6. Mary og Trine Nielsen: *Dronninggård – herregården, der forsvandt*, er et upubliceret manuskript, der i forlængelse af ovenstående er en gennemgang af Dronninggård og tilhørende matriklers historie. Med brug af relevante arkivalier gennemgår forfatterne den enkelte gårds historie med skiftende ejere, brandvurderinger og evt. andre omtaler, der bliver citeret direkte, når de kommer fra enkelte informanter. Uden de direkte citater ville manuskriptet fremstå udelukkende som en opremsning af gårdene med deres forskellige ejere. Brandforsikringerne er en anden kilde til beskrivelse af gårdenes indhold og indretning, som giver et indblik i udviklingen, når samme gård beskrives i flere omgange.

Manuskriptet fremstår som reflekteret dataindsamling. Det er forsynet med noter samt litteratur og kildehenvisning.

Det ville være relevant for læseren om forfatterne i et forord eller en indledning havde sat bogen i en museal kontekst. Hvorledes forholder det valgte tema sig til museets overordnede arbejdsplan? Med hvilket formål har forfatterne valgt at lave de grundige gennemgange af de mange matriklers historie?

Sammenfatning

Museets samlede forskningsproduktion i løbet af perioden er hverken i antal udgivelser eller i omfang overvældende stor. Den publicerede forskning omhandler relevante lokale temaer, som må formodes ligger indenfor museets ansvarsområde og er dækkende for museets indsatsområde omkring Dronninggårds historie. Der spores også en høj konsistens og progression i behandlingen af temaerne (publikation 1, 5 og 6) uden at være gentagende. Der savnes dog mere udførlige begrundelser for relevansen af de valgte undersøgelsesfeltter i den publicerede forskning, ligesom læseren mangler at blive ført ind i artiklernes generelle problemstilling med et forord eller en mere overordnet indledning.

Sammenfattende må det konkluderes, at museets ressourcemæssige begrænsninger er en klar hæmsko for en mere udfoldet forskningsindsats end her er tilfældet. Samtidig dokumenterer den udførte forskningsindsats, at der ved en større og mere systematisk satsning på udforskningen af Dronninglunds og omegnens historie også vil kunne opnås større kulturhistorisk viden om visse sider af den generelle danmarkshistorie.

Ea Stevns Matzon
Museumsdirektør
Sydvestsjællands Museum
Storgade 17
4180 Sorø

Michael Wagner
Lektor, dr. Phil
Institut for historie,
Internationale studier og
Samfundsforhold.
Aalborg universitet